

Nr 690

Av herr Ohlin m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 198, angående den framtida utformningen av prissättningen på jordbrukets produkter.

Med anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 198 angående den framtida utformningen av prissättningen på jordbrukets produkter vill vi med tillfredsställelse notera att den i väsentliga avseenden syftar till att skapa en friare ordning för svensk jordbruksnäring. Därmed bör också en viss avlastning kunna ske för statsmakternas del, så att riksdagen befrias från att varje år syssla med en mångfald jordbrukspolitiska detaljer. Naturligtvis kan olika meningar råda om hur långt man bör gå i olika avseenden för att vinna en friare ordning. Med hänsyn till att de närmaste tre åren får betraktas som en försöksperiod efter vilken en ny allsidig omprövning bör komma till stånd finner vi en viss avspänning på det jordbrukspolitiska området naturlig. Hänsyn bör tagas till de näringsutövare inom jordbruket, som befarar att mera radikala omläggningar skulle försätta dem i ett ogynnsamt läge i förhållande till andra grupper i samhället. Vi kan så mycket lättare i huvudsak acceptera departementschefens försiktiga hållning som vissa väsentliga framsteg från vår synpunkt vunnits. I stället för de årliga uppgörelserna får vi nu flerårsperioder. Vi får en friare inre marknad i skydd av importavgifter, som inom vissa bestämda gränser ligger fasta. Detta ger åt jordbrukets utövare större frihet och ett större självansvar. Vissa force majeure-bestämmelser för abnorma prislägen, som kan drabba en eller flera av jordbrukets produkter, har också vi påyrkat. Även om vi anser att vissa sidor av statsrådets förslag i detta avseende tål att ytterligare övervägas, så har vi självfallet inget att invända emot principen. Inte minst anser vi det tillfredsställande att man nu mera än tidigare synes vara beredd att beakta det mindre jordbrukets problem.

Vad ovan sagts utesluter emellertid inte att en del av propositionens förslag lika väl som dess allmänna motivering behöver noggrant prövas. Vi skall i det följande anföra en del synpunkter i anslutning till vissa av propositionens underavdelningar.

Problem i samband med överskottsproduktionen av jordbruksprodukter

Ända sedan våren 1951 har man målmedvetet sökt krympa den svenska mjölkproduktionen för att på det sättet söka undgå något större exportöverskott på smör. För att genomföra denna omläggning beslöt man relativt

höga priser på brödsäd och en del andra vegetabilier. Samtidigt fördras fodermedlen, inte minst de för mjölkproduktionen betydelsefulla oljekaksblandningarna. Vi har redan från början anfört starka betänkligheter mot denna inriktning av vår jordbrukspolitik och anser nu att de gångna åren givit sådana erfarenheter att en allvarlig omprövning måste ske i samband med att man nu går över till en ny ordning.

Smörexporten, som 1951 uppgick till drygt 26 000 ton, har under de följande tre åren legat omkring 13 000 ton och sjönk under första hälften av innevarande år ned till 1 982 ton. Detta har lett till att vi i år inte kunnat utnyttja möjligheterna att exportera smör. Detta är beklagligt, då prisläget för exportsmör f. n. är relativt gynnsamt och det svenska jordbrukets exportmarknad bör bevaras. Ser man saken i stort har priset på exportsmöret under de gångna åren inte utgjort något alltför stort problem. Exportförlusterna på spannmål har absolut och relativt uppgått till väsentligt större belopp. F. n. är underpriset på smör vid export ganska obetydligt.

Djurhållningens utveckling pekar på en fortsatt minskning av mjölkproduktionen. Antalet kor, som under regleringsåret 1946/47 var 1 850 000, hade redan 1950/51 gått ned till 1 624 000 och har i årets proposition för regleringsåret 1955/56 beräknats till 1 494 000 djur. I verkligheten torde minskningen under 1955/56 bli större än man kunde förutsätta då vårens proposition om prisregleringen utarbetades. Minskningen under en tioårsperiod uppgår alltså till över 350 000 kor. Å andra sidan har avkastningen per ko till en tid stigit, men under de senaste fem åren har den inte ökat. Detta är anmärkningsvärt både därför att en utslaktning som överstiger rekryteringen möjliggör en sträng bortgallring av de sämsta djuren och därför att fortsatt förbättring av utfodringen borde kunnat medföra en stigande produktion per djur.

Flera olika omständigheter inverkar till att mjölkproduktionen minskar. De större gårdarnas mjölkproduktion påverkas långt starkare av de höga arbetskostnaderna än någon annan produktionsgren vid dessa jordbruk. Särskilt svårt är det att ordna med ersättare för den ordinarie ladugårdspersonalen, då den skall vara ledig. Då därtill kommer att driften vid många av dessa jordbruk kan ordnas på ett privatekonomiskt nöjaktigt sätt utan mjölkproduktion, lär man få räkna med att ett växande antal av dessa jordbruks innehavare även i fortsättningen avstår från att producera mjölk. Den fulla sysselsättningen leder till en likartad utveckling även på jordbrukets andra flygel. Av dem som nu har jordbruk, där man normalt kunnat hålla två à tre kor, är det många särskilt bland de yngre som inte vill vara bundna av djurhållningen under veckoskiftena. De arrenderar ut sina ställen till en granne, driver dem extensivt eller föredrar kanske i vissa fall rent av att t. v. varken så eller skörda. Också bland gruppen av egentliga småbrukare och småbönder förekommer det i växande utsträckning att en eller

flera ungdomar bor hemma men arbetar borta, även om detta leder till att familjen slutar med mjölkproduktionen.

Det sammanlagda resultatet av denna utveckling har blivit att antalet mejerileverantörer, som från 1950 till 1954 minskade med ca 18 000, enbart från juni förra året till juni i år gått ned med 9 120. Kvantiteten levererad mjölk per leverantör är nästan oförändrad; ett förhållande som inte behöver utesluta att avgången varit störst på båda flyglarna. Den nuvarande utvecklingen synes oss framhäva betydelsen av att mjölkproduktionen får en pålitlig förankring inom den stora gruppen av egentliga småbruk och bondgårdar. Naturligtvis är det önskvärt att även en väsentlig del av de större jordbruken bidrar till att förse de stora konsumtionsorterna med mjölk, så att inte frakterna blir alltför långa och dyrbara.

När man under senare år genom prissättningen sökt minska mjölkproduktionen, har som redan omnämnts förlusterna på smörexporten och svårigheten att exportera smör skjutits starkt i förgrunden och rätt mycket överdrivits. En fortgående minskning av mjölkproduktionen har emellertid flera andra sidor, av vilka några här må antydast.

Visserligen har antalet ungdjur ökat något under senare år. Dock inte mera än att det totala antalet nötkreatur sedan år 1950 minskat med över 100 000. Räknat i nötkreatursenheter blir minskningen väsentligt större. Därtill kommer att antalet hästar minskats med 155 000. Under fem år motsvarar alltså minskningen av antalet hästar och nötkreatur ca 300 000 nötkreatursenheter eller i genomsnitt 50 000 per år. Trots denna överutslaktning har vi haft en nettoimport av kött och fläsk om i genomsnitt drygt 10 000 ton per år under perioden 1950/54. Detta måste innebära att betydande mängder av bete och grovfoder icke kunnat utnyttjas i produktionen.

Som tidigare nämnts har mjölkavkastningen per ko icke ökat. Invägningen vid mejerierna har därför under senare år minskat. Vad detta kommer att betyda om utvecklingen skulle fortsätta har man fått erfara i år. Mejerierna är i allmänhet utbyggda med tanke på en växande mjölmängd. Om denna i stället sjunker ökar de fasta mejerikostnaderna per kg. Detta gäller också i utpräglad grad frakterna. Stigande arbetslöner och omkostnader i övrigt accentuerar ytterligare dessa olägenheter. Om mjölmängden fortsätter att minska, kräves det därför ett stigande konsumentpris enbart för att hindra producentpriset på mjölk från att sjunka.

När en del jordbrukare helt avstår från mjölkproduktion överskjutes detta mejeri- och transportproblem på de återstående mjölkproducenterna. Därav följer att spänningen emellan konsument- och producentpris växer. Denna prisdifferens har i sommar på en del håll varit emellan 15 och 20 öre per kg. Om en dylik utveckling får fortgå kan den utsätta mejerierorganisationen för större påfrestningar än den kan bära.

Härtill kommer det samlade problemet beträffande jordbrukets inkomster.

Om så väsentliga poster som inkomsterna av mjölk och av nötkreaturskött blir stående stilla eller rent av går tillbaka samtidigt som jordbrukets inkomstlikställighet kräver höjd ersättning åt dess arbetskraft, så kan svårigheterna med prissättning och inkomstfördelning inom jordbruket ökas. En större mjölkproduktion vore då en fördel — detta naturligtvis under förutsättning att nettoinkomsten för hela jordbruket av en större mjölmängd skulle överstiga tillväxten i totalkostnader.

Utan att gå in på en detaljkritik av departementschefens resonemang under detta avsnitt och desslikes utan att gå närmare in på de stora perspektiven om världens livsmedelsförsörjning vill vi med stöd av det ovan anförda framhålla som vår mening, att man bör eftersträva en sådan produktionsinriktning att på lång sikt tendensen till minskning av mjölkproduktionen hejdas. På grund av den långa planering, som denna produktion kräver, och på grund av de psykologiska och ekonomiska faktorer, som i detta fall spelar samman, kan en dylik politik inte föras med erforderlig målmedvetenhet och kraft utan att man tar risken att det under vissa förhållanden, t. ex. efter särskilt goda skördar, kan bli ett större exportöverskott på smör än man under den senaste tiden räknat med.

Från hela folkhushållets synpunkt innebär en dylik eventualitet enligt vår mening en mindre risk än om en kumulativ process utlöses som desorganisera vår mjölkhushållning. För flertalet jordbrukarfamiljer innebär den utveckling vi förordar en obestridlig fördel, därför att mjölkproduktionen tillsammans med övrig animalieproduktion utgör och måste utgöra grunden för inkomstbildningen vid deras jordbruk.

Vi anser oss inte i detta sammanhang behöva ingå närmare på frågan om jordbrukets strukturrationalisering. För undvikande av missförstånd må emellertid framhållas, att vi inte anser vad ovan sagts i fråga om samhällets inställning till mjölkproduktionen utgöra något hinder för att en dylik rationalisering kommer till stånd i den takt som näringens anpassningsmöjligheter medger. Variationsbredden i fråga om det mindre jordbrukets lönsamhet är så stor, jordbruksbefolkningens ålderssammansättning så ogynnsam och de ekonomiska och psykologiska krafter som i övrigt påverkar folkomflyttningen så starka, att den moderation av utvecklingen, som kan orsakas av en mera positiv inställning till mjölkproduktionen, ingalunda behöver ingiva några betänkligheter.

Jordbruksbefolkningens inkomstläge

I motionerna I:550 och II:696 vid 1954 års riksdag uttalade vi den meningen »att plusvarianterna inom basjordbruksgruppen samt innehavare av storleksgrupperna ovanför dessa numera ligga väl till i inkomsthänseende». Jordbruksprisutredningens senare framlagda siffermaterial bestyrker att

denna slutsats var hållbar. Departementschefen drar nu för sin del en motsvarande slutsats när han på sid. 37 antar »att den i 1947 års riksdagsbeslut åsyftade inkomstlikställigheten i huvudsak uppnåtts vid utgången av den tid utredningen avser». Med hänsyn till att statsrådets omdöme avser basjordbruksgruppen i dess helhet, under det att vårt uttalande avsåg denna grups plusvarianter och grupper med större areal, anser vi oss nu kunna konstatera, att det föreligger en god överensstämmelse emellan vår och statsrådets uppfattning av detta inkomstproblem. Därav följer emellertid enligt vår mening, att man bör eftersträva en sådan prissättning att uppkomsten av plusvarianter ovanför basjordbruksgruppen och minusvarianter nedanför densamma icke onödigtvis accentueras. Statsrådets uppfattning att skötselns av ett basjordbruk icke kan betecknas som okvalificerat arbete vill vi gärna stryka under. Detsamma gäller naturligtvis också statsrådets krav på »att en mera omfattande undersökning av konsumtionen hos jordbruksbefolkningen och jämförliga grupper snarast kommer till stånd».

Från folkpartiets sida har en dylik jämförelse, som kan giva säkrare grepp om olika gruppers reella standard, vid flera tillfällen rekommenderats. Om själva utgångspunkten att vår jordbrukspolitik bör syfta till att upprätthålla en likvärdig standard har ju inga delade meningar förelegat efter 1947 års riksdagsbeslut.

Förhållandena i slättbygderna som underlag för prisstödets avvägning

Departementschefen avvisar i likhet med utredningen tanken på att anknyta prisstödet avvägning till jordbruk i storleksgruppen 20—30 hektar. Vi anser detta vara en realistisk ståndpunkt. Antalet jordbruk i denna grupp är endast 17 700, medan antalet brukningsdelar med 10—20 hektar är ca 60 000. Även om man bibehåller den nuvarande ordningen ligger en grupp om 186 000 jordbruk med 2—10 hektar åker nedanför den för prispbildningen normgivande gruppen. Statsrådet förordar vidare i likhet med utredningen, att man skall låta lönsamheten vid basjordbruket på slättbygderna bli avgörande för prispbildningen, men tillägger: »Emellertid innebär denna min ståndpunkt icke, att man vid prispolitiska bedömningar bör bortse från hur inkomstförhållandena utvecklas vid basjordbruken i skogsbygderna.»

Vad detta kommer att betyda i praktiken beror i hög grad på tillämpningen. Om delade meningar uppkommer om tillämpningen torde det bli så, att de, som kan stödja sig på konkreta anvisningar, får ett klart övertag gentemot dem som anknyter sin mening till en mera allmänt hållen och vag reservation.

Att styra prissättningen för hela Sveriges jordbruk efter slättbygdernas basjordbruk kan emellertid medföra uppenbara olägenheter. Det är inte bara så, att växtodlingens produkter allmänt taget väger tyngre på slättbygderna

än i de stora skogs- och mellanbygderna. Inom viktiga slättbygdsområden odlas produkter för avsalu, vilka över huvud taget inte förekommer inom större delen av landet. I väsentlig mån påverkas lönsamheten vid slättbygdernas basjordbruk av priserna på vete, oljeväxter, sockerbetor och potatis, vilket gör det svårt att uteslutande lägga denna lantushållning till grund för en bedömning av det stora antal jordbruk, vilkas huvudsakliga inkomst grundas på animaliska produkter. Å andra sidan måste man erkänna, att det möter stora svårigheter att få ett bokföringsmässigt fast grepp om en lantushållning, som i hög grad är sammanvävd med skogsbruk. Motsättningen skulle mildras i den mån man ger animalieproduktionen en sådan plats vid prissättningen som vi tidigare påyrkat. Det torde böra ankomma på utskottet att bringa ökad klarhet över de frågor som här berörts.

Småbruksfrågan

När departementschefen på sid. 113 framhåller att småbruksfrågan tillhör »de viktigaste av de spörsmål, som berör landsbygden», så har vi all anledning att instämma däri. Vi har år efter år hävdat att större hänsyn bort tagas till det mindre jordbruket vid prissättningen. Bäst hade utan tvivel varit att även frågan om särskilt stöd åt det mindre jordbruket fått behandlas samtidigt med de förslag som ingår i prop. nr 198. Vi beklagar, att inte jordbruksministern i tid låtit verkställa de utredningar som varit erforderliga härför. Statsrådet uttalar vidare på sid. 114: »Det är emellertid självfallet ingalunda betydelselöst för det mindre jordbruket, hur det allmänna prisstödet åt jordbruket utformas. Den väsentliga delen av småbrukets inkomster konstitueras under alla förhållanden av de generella produktpriserna.»

Detta uttalande stöder vad vi tidigare sagt om mjölkproduktionen, och vi kan i detta sammanhang nöja oss med att hänvisa därtill.

Formerna för prisstödet

På sid. 134 avvisar statsrådet den s. k. lågprislinjen såsom varande en icke framkomlig väg. I anslutning därtill heter det: »Det må framhållas, att en sänkning av fodermedelspriserna i samband med genomförandet av lågprislinjen, något som omnämnes av konjunkturinstitutet i dess yttrande, torde leda till att arealerna för fodersäd kommer att användas för odling av andra produkter, samtidigt som vår animalieproduktion hänvisas att bygga på importerade fodermedel. En sådan utveckling, vilken skulle medföra en ökning av vår totala överskottsproduktion, är ur olika synpunkter icke önskvärd.»

Det är möjligt att ett dylikt resonemang kan föras som argument emot en

utpräglad lågprislinje, men det kan inte åberopas gentemot ett moderat krav på större hänsyn till det mindre jordbruket vid foderprisernas avvägning.

Utformningen av prissättningen på jordbruksprodukter

Som redan inledningsvis omnämnts ansluter vi oss i huvudsak till departementschefens förslag om formerna för prissättningen. På en punkt anmäler sig dock starka betänkligheter i principiellt avseende. Vi syftar på förslaget att regleringsavgifterna — inklusive de tullmedel som enligt förslaget omvandlas till dylika — utan att passera statskassan skall inlevereras direkt till ett konto, som står till jordbruksnämndens förfogande för regleringsändamål. Om ett dylikt förfarande skall godtas måste det vara såsom ett av praktiska hänsyn motiverat undantag från vedertagna beskattnings- och budgetprinciper. Som ett sådant kan vi om också med stor tvekan gå med på att anordningen prövas under den treårsperiod som beslutet nu närmast gäller.

Statsrådet framhåller att det kommer att röra sig om betydande belopp, att Kungl. Maj:t därför bör ha ett direkt inflytande på medlens användning och att jordbruksnämnden följaktligen i samband med sina anslagsäskanden bör redovisa sina beräkningar över vilka medel som kommer att inflyta och hur de skall användas. Häremot är intet att invända. Det bör emellertid tilläggas, att det i första hand är riksdagens befogenheter, som genom den föreslagna anordningen sätts ur kraft. Ett minimikrav bör därför vara, att en fullständig och klar redovisning för varje år lämnas riksdagen över den specialbudget, som genom detta förslag upprättas.

I propositionen framhålles att det för jordbruket skulle innebära ett alltför stort inkomstbortfall, om alla de stora avsaluprodukterna under någon avsevärd tid komme att ligga i närheten av den nedre prisgränsen. De avvikelser från mittprisnivån, som kan godtagas för enstaka produkter, bör därför inte godtagas för hela jordbrukets produktion. Att systemet för jordbrukets del också inrymmer vinstchanser anses inte uppväga den ökade otryggheten. Departementschefen föreslår därför en extra spärregel av innebörd att när avvikelser från mittprisnivån i jordbrukets producentprisindex uppgår till minst 6 och ägt bestånd under så många månader i följd att summan uppnått talet 30, så skall importavgifterna ändras så »att producentpriserna återföres till mittprisnivåerna». Konstruktionen av denna extra regel synes böra ytterligare övervägas. Om prisläget skall återföras till mittprisnivåerna innebär det, att det i vissa lägen skulle vara en fördel att öka avvikelserna för att så mycket snabbare få mittprisnivån återställd.

En annan fråga av betydelse gäller sambandet mellan ev. regleringsavgifter och importavgifterna. Det är en viktig tanke i det föreslagna systemet att möjlighet skall finnas till prisvariationer inom den gräns, som sättes av

världsmarknadspris plus av statsmakterna för en 3-årsperiod fastsatta importavgifter, varjämte gränser för prisvariationerna nedåt och uppåt bestäms genom av statsmakterna fixerade procentregler för de individuella priserna och för inkomsterna från samtliga jordbruksprodukter. Frågan om därutöver i samband med påläggande av regleringsavgifter en fördyring av importen skall kunna äga rum — i så fall genom en fullmakt åt Kungl. Maj:t enligt av riksdagen givna direktiv — synes oss böra göras till föremål för utredning och överväganden i utskottet.

Prisreglering av brödsäd och fodermedel

De anordningar, som föreslås för prisreglering av brödsäd och fodermedel, bör bedömas i ett sammanhang. Därvid måste även såsom tidigare framhållits hänsyn tagas till animalieproduktionens kostnader. De erfarenheter vi fått under de senaste åren har från denna synpunkt icke varit tillfredsställande. Foderpriserna har enligt vår mening i genomsnitt legat på en alltför hög nivå. Ehuru tveksamhet kan råda om huruvida man skall ha ett mera bundet pris på brödsäd än på andra produkter genom att ett fast inlösningspris årligen fastställs per den 1 april, vill vi dock inte motsätta oss att det nuvarande systemet får prövas under ytterligare tre år. Däremot anser vi inte grundad anledning finnas att tillgripa exportpremier på fodersäd. Även om exceptionella lägen kan tänkas, då exportpremier skulle vara försvarbara, torde det med hänsyn till gjorda erfarenheter vara riktigare att låta de närmaste tre åren bli en försöksperiod utan en dylik anordning.

Fettråvaror

I anslutning till den ståndpunkt vi tidigare intagit föreslår vi, att bestämmelserna om inblandningstvång för inhemsk olja i margarin slopas. Vi anser det ej heller nödvändigt att man i fråga om oljeväxtfröer tillämpar ett fast inlösenpris. Då Förenigen Sveriges oljeväxtintressenter tar hand om hela skörden, bör det inte vara någon svårighet att genomföra en ordning med efterbetalning på det sätt som nu sker inom mejeri- och slakteriföreningarna. Därmed minskas föreningens förlustrisker, varför det inte heller torde vara nödvändigt att vid starten tillföra dess »konjunkturutmättningsfond» 10 milj. kr. från fetteclearingkassan.

Från allmän näringspolitisk synpunkt innehåller fettregleringen en del inslag som ingalunda är önskvärda. Sålunda fördyras produktionskostnaderna även för en del näringsidkare, vilkas färdiga produkter icke konkurrerar med jordbruket. Det är därför enligt vår mening önskvärt att man fortsätter arbetet med att på detta område komma fram till en enklare och friare ordning.

Mjölk och mejeriprodukter

Vi har under ett tidigare avsnitt angivit vår allmänna inställning till frågan om mjölkproduktionen och överskottsproblemen. Om mjölken tilldelas den centrala plats inom jordbruksregleringen som där angivits, så bör man enligt vår mening på ett friare sätt än tidigare kunna diskutera huru avsättningsproblemen skall lösas på det för både folkhushållet och jordbruket bästa sättet.

Vi vill här än en gång stryka under att smörexporten som *ekonomiskt problem* inte har den storleksordning som man under senare år gjort gällande. I förevarande proposition föreslås, att oljeväxtodlarnas konjunktur-utjämningsfond skall erhålla 10 milj. kr. i startkapital. Om mjölkproducenterna skulle få ett proportionellt sett lika stort belopp, så skulle det röra sig om ca 130 milj. kr. Det skulle med de exportförluster som uppstått under de senaste åren räcka i flera år. För att klara spannmålexporten uttages en förmalningsavgift av fem öre per kg motsvarande ca 35 milj. kr. per år. Detta motsvarar tio % av brödsädspriset. En motsvarande avgift på den inhemska mjölkkonsumtionen skulle röra sig omkring fyra öre per kg och ge ett belopp av 140 à 150 milj. kr per år. Med hänsyn till att jordbrukets inkomst av mjölken är drygt fyra gånger så stor som dess inkomst av brödsäd vore en dylik kostnad proportionellt sett inte större än den man räknar med för brödsäden. Exportförlusterna på råg och vete har emellertid vissa år varit ändå större än de belopp som förmalningsavgiften inbringar. Förlusten på smörexporten har däremot kunnat hållas vid 10 à 15 milj. kr. frånsatt den del av det allmänna mjölkprisbidraget som faller på export-smöret. Detta resonemang leder till slutsatsen, att vi med en så låg mjölkavgift som 0,5 öre per kg plus de övriga medel, som enligt förslaget skall få disponeras för att täcka förlusten på vår smörexport, bör kunna lösa den ekonomiska sidan av detta problem för hela den tid vi nu kan överblicka. Detta även om exportöverskottet i förhållande till de tre sista åren skulle fördubblas. Det är inte genom exportförluster utan genom margarinbeskattningen som de svenska konsumenterna får betala stora kostnader för smörets marknadsproblem. Denna kostnad rör sig om 100 à 130 milj. kr. per år. En ej obetydlig del av detta belopp får jordbrukarna själva betala. Dessa pengar tillföres emellertid inte jordbruket — såsom förmalningsavgiften gör — utan har i stället karaktären av en skatt som drabbar dem hårdast vilka har den minsta förmågan att bära den.

Jordbruksministern framhåller att avsättningen av smör på utlandsmarknaden helt kan omöjliggöras och fortsätter: »Enligt kompromissförslaget bör i en sådan situation ankomma på statsmakterna att med alla till buds stående medel skaffa avsättningsutrymme för inhemskt smör på

hemmamarknaden.» Statsrådet säger emellertid ingenting om vad detta kategoriska uttalande inrymmer.

De möjligheter som torrmjölken — inte minst den i mager torrmjolk befintliga näringsfysiologiskt värdefulla äggvitan — kan ge för att bringa vår mjölkhushållning i ett bättre läge bör enligt vår mening ägnas en närmare utredning utan dröjsmål.

Enligt statsrådets resonemang på sid. 187 bör prisspanningen emellan smör och margarin icke ökas. Däremot anser departementschefen att starka skäl talar för att »en sänkning vidtages av såväl smör- och margarinpriset». Vidare förordas att margarinpriset efter en eventuell justering skall hållas oförändrat under tre år samt att det allmänna mjölkpristillägget ej får ändras under denna tid.

Vilka vägar man än väljer torde det från olika synpunkter vara nödvändigt att genomföra en successiv anpassning. Vi anser att man bör börja därmed redan under den närmaste treårsperioden. Vi har tidigare föreslagit, att man borde pröva sig fram med ett lägre margarinpris. Skälen för denna ståndpunkt är nu ännu starkare än tidigare. Vårt land kan f. n. inte utnyttja de exportmöjligheter av smör som finns. Genom en hög margarinbeskattning fördyras den svenska matfettskonsumtionen. Samtidigt förlorar landet exportinkomster genom att smörexporten hålles nere, och vår betalningsbalans och våra handelsförbindelser försämras. Vi erinrar i detta sammanhang om den reservation, som i prisutredningskommittén avgivits av herrar Söderström och Nordlander. I enlighet med vår tidigare ståndpunkt biträder vi departementschefens uppfattning, att den sänkning av statens inkomster som kan uppkomma genom att margarinpriset sänkes icke rimligen bör åberopas emot en sådan åtgärd. Margarinskatten bör ej uppehållas på en viss nivå av fiskaliska skäl.

Enligt utredningens förslag har man utgått ifrån att priset på konsumtionsmjölk skall vara oförändrat under avtalsperioden fränsett vissa lokala prisjusteringar. Enligt vår mening är det inte lämpligt med en så hård bindning, vilken i viss mån skulle strida mot en central tanke i den nya ordningen, att prissättningen skall kunna beakta ändringar i produktions- och avsättningsförhållandena. Det är f. n. svårt att överblicka hur mjölkproduktionen kommer att utvecklas och vilka åtgärder detta kan behöva föranleda. Det kan också gälla att lösa de lokala problem som kan uppstå inom vissa konsumtionsområden. Därför kan behov uppkomma av en viss frihet i fråga om prissättningen på konsumtionsmjölk. De marknadsproblem, som finnes, och de svårigheter, som föreligger för mejerierorganisationen att höja mjölkpriset i förhållande till avräkningspriset till jordbrukarna, torde utgöra ett väsentligt skydd mot att en överdriven prispolitik tillämpas. Enligt vår mening bör dock statsmakterna icke avhända sig

möjligheten att inskrida om så mot förmodan skulle ske. Departementschefen synes närmast ansluta sig till utredningens förslag om ett inom snäva gränser bundet mjölkpris, ehuru skrivningen i detta fall verkar oklar. Ett klagörande på denna punkt — med beaktande av ovan anförda synpunkter — synes böra ske under utskottsbehandlingen.

Med hänvisning till det ovan anförda får vi hemställa,

att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 198 angående den framtida utformningen av prissättningen på jordbrukets produkter måtte beakta vad i denna motion anförts.

Stockholm den 19 oktober 1955

Bertil Ohlin

Wald. Svensson

Bertil von Friesen

O. Malmborg
Skövde

Filip Kristensson
Osby

Per A. Johnsson
i Kastanjegården

Nr 691

Av herr Severin i Stockholm m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 198, angående den framtida utformningen av prissättningen på jordbrukets produkter.

I proposition 1955:198 angående den framtida utformningen av prissättningen på jordbrukets produkter föreslås, att regleringen av stärkelse- och potatissprittillverkningen skall utformas i huvudsak i enlighet med ett i en till statens jordbruksnämnds remissyttrande fogad promemoria i föreslaget system. Detta system innebär bl. a. att för tillverkning av potatisstärkelse även i framtiden skall krävas statligt tillstånd. Visserligen är sådant tillstånd *i princip* inte förbehållet endast odlare, men i praktiken innebär nämnda bestämmelse att Sveriges stärkelseproducenters förenings monopol på försäljning och därmed dess medlemmars monopol på tillverkning av stärkelse, som bestått sedan 1933, bibehålles även i fortsättningen. De båda